

Plan for lærende nettverk mellom skolene i Fosen 2019 - 2021

Bjugn, Indre Fosen, Osen, Roan, Ørland, Åfjord

Innhold

Innledning.....	4
Bakgrunn for etablering av lærende nettverk mellom fosenskolene	4
Profesjonelle læringsfellesskap	5
Lærende nettverk mellom skolene i Fosen	7
Mål for nettverket	7
Vurdering av risikofaktorer, med avbøtende tiltak.....	9
Hvem er involvert i nettverket og hvordan kommunisere?	9
Økonomi	10
Tentativ aktivitets- og tidsplan.....	11
Kilder:	12

Innledning

Bakgrunn for etablering av lærende nettverk mellom fosenkolene

Høsten 2014 startet 14 skoler med ungdomstrinn på Fosen i pulje 2¹ i den nasjonale satsingen *Ungdomstrinn i utvikling* (2013 - 2017). Alle skoler med ungdomstrinn har fått og får tilbud om støtte til lokalt utviklingsarbeid i klasseledelse, regning, lesing og skriving med den målsetting å gjøre undervisningen mer praktisk, variert og relevant for økt motivasjon, trivsel og mestring for elevene. Skolebasert kompetanseutvikling, som er ett av tre virkemidler i ungdomstrinnsatsningen, vektlegger utvikling av kollektiv praksis i samarbeid med eksterne aktører for å sikre organisatorisk læring. Dette innebærer at:

Skolen, med ledelsen og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Hensikten er å utvikle skolens samlede kunnskap, holdninger og ferdigheter når det gjelder læring, undervisning og samarbeid. (...) En hovedprioritering er å utvikle lærernes didaktiske kompetanse for at undervisningen skal bli mer praktisk, variert og motiverende i alle fag. Hensikten er god praksisendring over tid og å videreutvikle skolen som lærende organisasjon, slik at alle ledere og ansatte kan samarbeide godt om å forbedre elevenes læring (Rammeverk for skolebasert kompetanseutvikling 2013-2017:3).

De andre to virkemidlene i satsningen er pedagogiske ressurser² og lærende nettverk. Med støtte i både forskningsbasert teori og erfaringsbasert kunnskap er målet med det kollektive utviklingsarbeidet å utvikle ny kunnskap og praksis som integreres i skolens planer og handlinger.

I 2009 publiserte NIFU STEP³ en underveisevaluering av Kunnskapsløftet, hvor det ble slått fast at intensjonen med grunnleggende ferdigheter ikke var forstått slik den var tenkt og at ferdighetene ikke var tilstrekkelig integrert i fagplanene. Det skyldtes ikke lærerne, men heller utydelige styringssignaler. Dale anbefalte i 2010⁴ en revidering av styringsdokumentene. Dette ble en realitet høsten 2013, i tillegg til at sentrale myndigheter har hatt og har pågående kompensatoriske tiltak for å sikre en likeverdig opplæring og et godt læringsmiljø for den enkelte elev – uavhengig av hvilken kommune en bor i og læreren en har. Lov- og planverket som skolene skal jobbe etter tolkes, forstås og etterleves ulikt, tanken er derfor at de iverksatte tiltakene, som for eksempel ungdomstrinnsatsningen, er tenkt som bidrag til utvikling av lærernes fagkompetanse og skoleeierne og skoleledernes kompetanse til å lede det pedagogiske utviklingsarbeidet. Det lærende nettverket for

¹ Innebar tre semestre med støtte fra enten NTNU eller Høgskolen i Sør-Trøndelag

² Utvikles blant annet av Utdanningsdirektoratet, Matematikksenteret, Skrivesenteret, Lesesenteret og Læringsmiljøsenteret

³ Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning

⁴ I "Kunnskapsløftet. På vei mot felles kvalitetsansvar?"

fosenskolene er tenkt som en videre arena for fokus på kollektiv og bærekraftig utvikling av skolene. **Med elevenes læring, motivasjon og mestring i bakhodet, skal nettverket skal være en arena for å få input om forskning, teori og lov- og planverk relatert til skolens samfunnsoppdrag. Nettverket skal også være en arena for deling og refleksjon over pågående praksis, for utvikling og planlegging av ny praksis.**

En av utviklingsveilederne i ungdomstrinnssatsningen, Sør-Trøndelag, etablerte høsten 2014 et nettverk for ressurslærerne i Fosenregionen. I OFO-møtet i oktober 2014 ble skoleeierne utfordret på å vurdere etablering av et utvidet, lærende nettverk i regionen, som en del av ungdomstrinnssatsningen. Tanken var at dette nettverket skulle komme i gang i løpet av pulje 2, for så etablere seg som arbeidsform for robust skoleutvikling i fremtiden. Rektorene og plangruppene i Fosenregionen ble bedt om å gi tilbakemelding på behovet for et slikt nettverk, samt hvem som var aktuelle deltakere i nettverket. På bakgrunn av svaret vedtok OFO i januar 2015 at det eksisterende ressurslærernettverket skulle utvides til også å omfatte rektorene.

I OFO-møte 28. august 2015 ble det vedtatt at alle skoler på Fosen skal inkluderes i nettverket fra og med 2016. Dette vil si at de fem skolene på Fosen som ikke har ungdomstrinn ble invitert inn med sine rektorer, ressurspersoner/plangrupper.

Erfaringer fra eksisterende og nedlagte nettverk for fosenskolene har vist at en tydelighet når det gjelder nettverkets agenda, ledelse, rollefordeling og deltakere har betydning for opplevd nytteverdi og levedyktighet. Denne planen skal fungere avklarende når det gjelder disse faktorene. Planen ble i første periode skrevet av utviklingsveileder Cecilie Marie Karlsen og regionkonsulent Gøril Dønheim-Nilsen, og er for denne perioden revidert i dialog med Oppvekstforum Fosen.

Profesjonelle læringsfellesskap

Kollektive læringsformer i nettverk og på den enkelte skole representerer et stort potensial til å fremme god skoleutvikling. Forskningsbasert kunnskap om og endringer i norsk skole har ført til et større fokus på profesjonsarbeidet i skolen og hva som ligger i profesjonsutvikling. Elstad m.fl. (2014) er opptatt av at studier av lærer- og skoleprofesjonen må ses i sammenheng med politiske og organisatoriske rammer for læreres og skolelederes arbeid. I større grad enn tidligere blir skoleledere og lærere bedt om å redegjøre for og begrunne arbeidet sitt. Nye og mer åpne læreplaner er tids- og kompetansekrevende. Det økte fokuset på elevresultater og lærernes og skoleledernes kunnskapsbaser har ført til nye initiativer fra både politikerne, men også profesjonen selv.

Vescio mf.l. (i Elstad og Helstad, 2014) konkluderer i sin studie fra 2008 at læreres deltakelse i profesjonelle læringsfellesskap kan ha stor påvirkningskraft på endring av skolekulturer,

lærerarbeid og måten lærere snakker om sin daglige praksis på. Forskere i ProLearn-prosjektet⁵ (Jensen, 2008) fant dog at lærerne i større grad orienterer seg mot kolleger enn mot forskning, samtidig som de så at drivkraften lærerne hadde mot videre læring ikke ble godt nok utnyttet. I så måte kan den nasjonale satsningen *”Ungdomstrinn i utvikling”* (2013-2017) ses på som et svar på noen av disse forskningsfunnene – hvor ett av tiltakene er å jobbe skolebasert med kompetanseutvikling, men supplert med støtte og forskning fra eksterne kompetansemiljøer. Når skoler og lærere jobber med utgangspunkt i autentisk praksis og elevdata, forandrer lærerne praksis, noe som også kommer elevene til gode (Vescio, 2008; Elstad m.fl. 2014). I følge Little (2008; Gunnulfsen og Helstad, 2014) er skoler med ledelse som stimulerer til kollektiv refleksjon og kunnskapsutvikling i bedre stand til å tilpasse seg nye utfordringer, krav og forventninger og sikre seg kollegial støtte for forbedring av praksis.

Det finnes ingen universell definisjon på profesjonelle læringsfellesskap. Det er ikke en modell, eller en innovasjon som kan implementeres, det er mer en måte å arbeide sammen på i skolen, som kan ha betydning for skolens kontinuerlige arbeid med å forbedre sin praksis (Hord, 1997; Emstad, 2014). En kan derfor si at det er konsensus om at et slikt fellesskap eksisterer når en kan observere lærere som deler og med kritisk blikk utforsker egen praksis – i et kontinuerlig, inkluderende og lærings- og utviklingsorientert samarbeid (Mitchell og Sackney, 2000; Toole og Louis, 2002; Stoll og Louis, 2007). Lærende nettverk bygger derfor på antakelsen at lærere som arbeider sammen om elevers læring, oppnår mer i fellesskap enn om de jobber alene (Vescio m.fl., 2008; Helstad, 2013). Samtidig er det ikke sånn at deltakelsen i et læringsfellesskap i seg selv fører til utvikling. Flere faktorer er avgjørende for å kunne snakke om at det foregår *læring* i fellesskap eller nettverk. I tillegg til at fokuset må ligge på autentisk praksis og utvikling av den, kan det å bringe et eksternt perspektiv i form av ekspertkunnskap inn i skolen være et viktig bidrag til å åpne lærernes observasjonshorisonter (Little, 2012 ; Helstad, 2014). Samtalen og praten mellom lærerne er også essensiell i all erfaringsdeling og refleksjon. Horn og Little (2010; Helstad, 2014) mener at *”samtaler i profesjonelle læringsfellesskap bringer med seg et stort potensial til fornyelser av profesjonskunnskap, fordi samtalene utgjør broen mellom utdanningsfeltets verdier og praksisfeltets forbedringspotensial”* (s.137). Når en skal legge til rette for læring i ett nettverk er det viktig å være klar over at normene for kommunikasjon blant lærerne både kan fungere fremmende og hemmende for kunnskapsutviklingen. Spørsmålet er nemlig om normene tillater at en utfordrer eller kritiserer hverandre, eller om behovet for konsensus er det mest fremtredende (Earl og Timperley, 2008; Helstad, 2014). *Kvaliteten* på samtalene, om de er overfladiske eller går i dybden, har betydning for lærings- og utviklingspotensialet i dem (Helstad, 2014). Samarbeidsvilje og gjensidig tillit mellom profesjonsutøverne er en grunnleggende motivasjon i profesjonelle læringsfellesskap, det betyr at det må tilstrebes å utvikle relasjoner som er preget av både støtte og utfordring i nettverket for foseskolene.

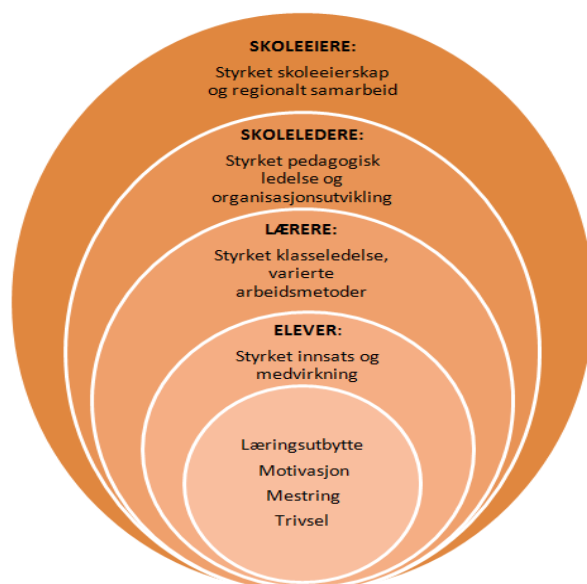
⁵ Professional Learning in Changing Society. Studie v/Pedagogisk forskningsinstitutt og Senter for profesjonsstudium.

Lærende nettverk mellom skolene i Fosen

Mål for nettverket

Med elevenes læring, trivsel, motivasjon og mestring som utgangspunkt, skal nettverket bidra til at skolene i regionen fortsatt jobber etter verdiene bak ungdomstrinnsatsningen og skolebasert kompetanseutvikling. Verdiene bak satsningen er like aktuelle for skolene med kun barnetrinn. Potensialet som ligger i arbeidsplasslæring må utnyttes, og det lærende nettverket skal bidra til at den enkelte kommune og skole videreutvikler *kultur* og *struktur* for læring i egen organisasjon, jfr. det som kjenner seg profesjonelle læringsfellesskap (s. 3-4).

I NIFU step sin delrapport «*Fra politisk visjon til virkelighet i klasserommet*» (Utdanningsdirektoratet, 2016), evalueres ungdomstrinnsatsningens tre virkemidler (se s. 4). Her pekes det på at omfattende arbeid som gjøres øverst i hierarkiet i utdanningssystemet i mange tilfeller ikke når ned til de som skal gjøre jobben med å øke elevenes motivasjon, mestring, og læringsutbytte, nemlig lærerne. For Fosennettverkets del er det derfor avgjørende at viktige aktører *i alle ledd* må ha kunnskap om og innsikt i verdiene bak ungdomstrinnsatsningen og forankrings- og spredningsarbeid. Dette illustreres i følgende modell:

Figur 1: Bearbeidet etter modell i *Strategi for ungdomstrinnet* (Kunnskapsdepartementet, 2012)

Godt forankrings- og spredningsarbeid danner fundamentet for videre utvikling av skolen. I tillegg må aktører *i alle ledd* oppleve forpliktelse knyttet til planlegging, gjennomføring og evaluering av arbeidet i Fosennettverket og i det lokale utviklingsarbeidet. Fosennettverket har derfor som målsetting:

1. å være et profesjonelt læringsfellesskap for kommunene og skolene i regionen – til inspirasjon for videre lokalt arbeid
2. at de enkelte kommuner og skoler får tilgang til relevant forskningsbasert kunnskap (hva som er relevant må diskuteres i OFO (oppvekstsforum Fosen) og med eksterne aktører, for eksempel UH og fylkesmannen)
3. at de enkelte kommuner og skoler reflekterer over og deler erfaringer knyttet til utvikling og forbedring av skolenes praksis, både i nettverket og lokalt
4. at de enkelte kommuner og skoler får modellert, prøver ut og deler erfaringer i bruk av ulike planleggings- og prosessverktøy
5. at de overnevnte punktene skal ha innvirkning på hvordan det jobbes med kommune- og skolebasert utvikling, og at dette fremkommer av planene kommunene og skolene har.

Kunnskap om måloppnåelse er forbundet med i hvilken grad det i Fosennettverket, i kommunene og i den enkelte skole utvikles profesjonelle læringsfellesskap. Bolam, Stoll og Greenwood (i Stoll & Louis, 2007, s. 18 - 19) mener at godt utviklede profesjonelle læringsfellesskap har positive assosiasjoner til elevers læring og prestasjoner og egen profesjonell læring. De trekker frem åtte gjennomgående karakteristikker som kjennetegner *effektive* profesjonelle læringsfellesskap:

- har felles verdier og visjon
- de ansatte tar kollektivt ansvar for elevers læring
- har fokus på både kollektiv og individuell læring for de ansatte
- har reflekterende og utforskende tilnærming til praksis
- åpenhet
- de ansatte deltar i nettverk med andre skoler
- fellesskapet inkluderer alle ansatte (også assistenter, barne- og ungdomsarbeidere og andre yrkesgrupper)
- bygger på gjensidig tillit, respekt og støtte blant de ansatte

Fosennettverket skal bygge sitt innhold og organisering på prinsippene og verdiene bak profesjonelle læringsfellesskap, og har som mål å styrke lederskap på alle nivå. Hvordan en lokalt kan utvikle og forbedre *sin* profesjonelle praksis, med den intensjon å øke elevenes læring, trivsel, motivasjon og mestring, *må* være et gjennomgående tema i nettverkssamlingene.

Vurdering av risikofaktorer, med avbøtende tiltak

1. Manglende oppmøte på nettverkssamlingene skaper et svakere læringsfellesskap og kan på sikt føre til at samlingene nedprioriteres på stadig flere skoler.

Avbøtende tiltak: Skoleeier følger opp det forpliktende medlemskapet for sine skoler ved å signalisere at nettverkssamlingene skal prioriteres.

2. Manglende oppfølging av planer/arbeid mellom samlinger gir et dårligere grunnlag for lærende møter i nettverkssamlingene.

Avbøtende tiltak: Skoleeier følger opp skolenes planer og arbeid mellom samlingene på lokale møtearena.

3. Manglende kontinuitet når det gjelder deltakere i nettverket vil gjøre det utfordrende å bygge videre på tillitsrelasjoner, erfaringer, og kunnskap fra tidligere nettverkssamlinger. For å bygge et nettverk som følger hverandres utvikling over tid og lærer av hverandres suksesser og utfordringer, er det avgjørende at nettverket i stor grad består av en større kjerne av faste deltakere.

Avbøtende tiltak: Hver skole bør representeres av flere deltakere, slik at ingen av skolene møter med bare nye deltakere i nettverkssamlingene.

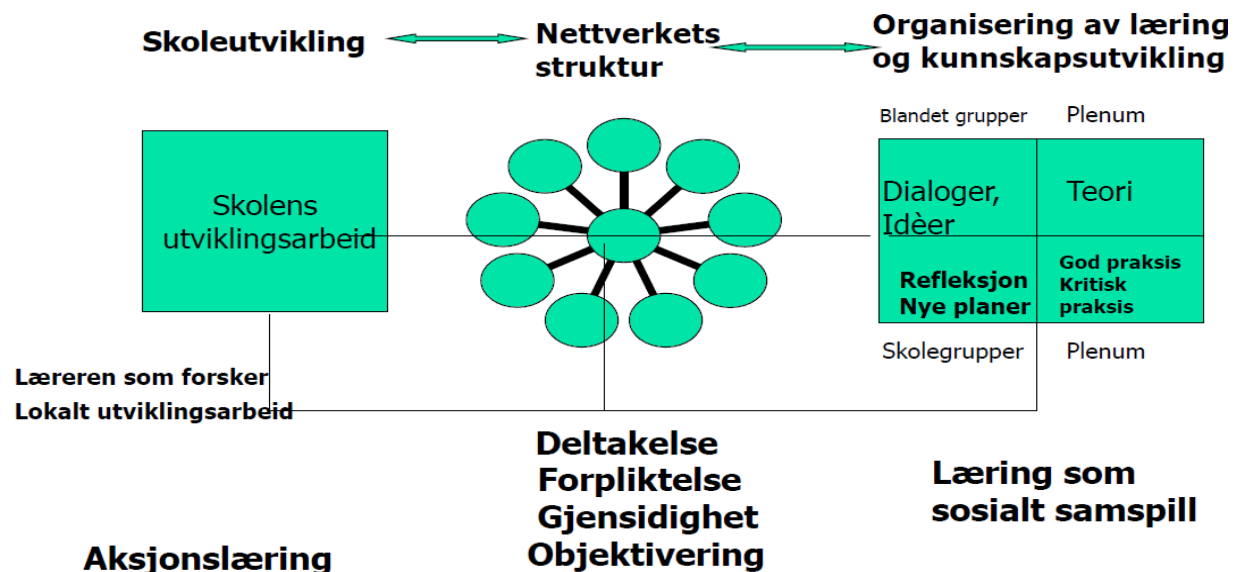
4. Skolene opplever at innholdet og prosessene i nettverkssamlingene ikke er relevant når det gjelder eget ståsted.

Avbøtende tiltak: Nettverkssamlingene legger til rette for prosesser hvor deltakerne kan ha fokus på egen situasjon, egne utfordringer og muligheter.

Hvem er involvert i nettverket og hvordan kommunisere?

- Nettverket drives av et styre bestående av de skolefaglig ansvarlige i kommunene på Fosen og regionkonsulenten.
- Styret har ei arbeidsgruppe som består av regionkonsulenten og innleid ressursperson, som forbereder og spiller inn forslag til innhold og organisering av samlingene.
- Styret har minst ett planleggingsmøte og ett evalueringsmøte i forbindelse med hver enkelt nettverkssamling. Regionkonsulenten innkaller til møtene.
- Deltakerne i nettverket er skoleeierne, skolenes plan-/utviklingsgrupper (satt sammen av skoleledelse og lærere) og PPT Fosen.

Målsettingen med nettverket og interaksjonen mellom nettverkets medlemmer kan illustreres i Lunds modell *Økologi for læring*:

Figur 2: Fra Lunds presentasjon på Udir-samling, Ungdomstrinn i utvikling, 16. oktober 2014

Nettverkssamlingene planlegges og gjennomføres etter strukturen i det som Lund omtaler som *fjøsvinduet* (matrisen til høyre i modellen over). Hver av de fire rutene illustrerer ulikt fokus og organisering, som til sammen kan bidra til å styrke lokal skoleutvikling. Når vi skriver *kan*, avhenger det at fosenettverkets medlemmer aktivt deltar og bidrar i arbeidet, og at det de lærer om god praksis oversettes til egen kontekst og *objektiveres*, altså omsettes til virkelige handlinger. Videre må skolen reflektere over ny praksis og vurdere betydningen og effekten av den.

Økonomi

Nettverkssamlingene finansieres i hovedsak av kompetansenettverkets DEKOM-midler, samt at det søkes om OU-midler fra KS.

Tentativ aktivitets- og tidsplan

4 samlingsdager i året fordelt på en samling høst og en samling vår.

Tidsplan	Aktivitet
2019	
Januar/Februar 2019	Planlegging av nettverkssamlingen i mars.
Mars 2019	Nettverkssamling. Hovedtema: Analysekompetanse (Thomas Nordahl)
Mars/april 2019	Evaluering av nettverkssamlingen 10. – 11.mars.
Juni- August 2019	Planlegging av nettverkssamlingen i september.
September 2019	Nettverkssamling.
September/oktober 2019	Evaluering av nettverkssamling. Styringsgruppa evaluerer også arbeidet og erfaringene med nettverksarbeidet så langt – sett i lys av <i>Plan for lærende nettverk mellom skolene på Fosen</i> . Justering av videre fokus.
2020	
Januar-Februar 2020	Planlegging av nettverkssamlingen i mars.
Mars 2020	Nettverkssamling. Hovedtema:
Mars/april 2020	Evaluering av nettverkssamling.
Juni-August 2020	Planlegging av nettverkssamlingen i september
September 2020	Nettverkssamling. Hovedtema:
September/oktober 2020	Evaluering av nettverkssamling. Styringsgruppa evaluerer også arbeidet og erfaringene med nettverksarbeidet så langt – sett i lys av <i>Plan for lærende nettverk mellom skolene på Fosen</i> . Justering av videre fokus.
2021	
Januar-Februar 2021	Planlegging av nettverkssamlingen i mars.
Mars 2021	Nettverkssamling
Juni-August 2021	Planlegging av nettverkssamlingen i september
September 2021	Nettverkssamling. Hovedtema:
September/oktober 2021	Evaluering av nettverkssamling. Styringsgruppa evaluerer også arbeidet og erfaringene med nettverksarbeidet. Utvikling av videre plan for nettverket.

Kilder:

- Elstad, E., Helstad, K., Mausethagen, S. (2014). Profesjonsutvikling i skolen: E. Elstad & K. Helstad (red), *Profesjonsutvikling i skolen* (s. 17-32). Oslo: Universitetsforlaget.
- Emstad, A.B. (2014). Ledelse av samspillsprosesser i skoleutvikling: Postholm, May Britt (red), *Ledelse og læring i skolen* (s.23-40). Oslo: Universitetsforlaget.
- Emstad, A.B. (2014). *Skolevurdering. Et verktøy for ledelse, utvikling og læring i skolen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gunnulfsen, A.E. og Helstad, K.(2014). Skolebasert kompetanseutvikling. Samarbeid mellom skoler og Kompetansemiljøer om ledelse og profesjonsutvikling: E. Elstad & K. Helstad (red), *Profesjonsutvikling i skolen* (s. 331-347). Oslo Universitetsforlaget.
- Helstad, Kristin (2013). *Kunnskapsutvikling blant lærere i videregående skole. En studie av et skoleutviklingsprosjekt om skriving i og på tvers av fag*. Oslo: avhandling for ph.d.-grad universitetet i Oslo.
- Helstad, K. (2014). Kunnskapsutvikling gjennom samtaler i tverrfaglige læringsfellesskap: Elstad & Helstad (red), *Profesjonsutvikling i skolen* (s. 134-149). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet (2012). *Strategi for ungdomstrinnet. Motivasjon og mestring for bedre Læring. Felles satsing på klasseledelse, regning, lesing og skriving*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Stoll, L. & Seashore, L.K. (2007). *Professional Learning Communities. Divergence, Depth And Dilemmas*. Berkshire: Open University Press
- Utdanningsdirektoratet (2012). *Rammeverk for skolebasert kompetanseutvikling på Ungdomstrinnet 2012-2017*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.

Fra Internett:

<http://www.udir.no/PageFiles/45500/2.samling%20pulje%203/Torbj%C3%B8rn%20Lund.pdf>

nedlastet 01.03.2016